משאי אפשר ובית הלל נמי לילפו ממשה אמרי לך משה מדעתיה הוא דעבד דתניא [א]שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום פירש מן האשה ושיבר הלוחות והוסיף יום אחד פירש מן האשה מאי דרש אמר ומה ישראל שלא דברה עמהם שכינה אלא לפי שעה וקבע להם זמן אמרה תורה [1]אל תגשו אל אשה אני שמיוחד לדבור בכל שעה ושעה ולא קבע לי זמן על אחת כמה וכמה והסכימה דעתו לדעת המקום שנאמר [2]לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי שיבר את הלוחות מאי דרש אמר ומה פסח שהוא אחד משש מאות ושלש עשרה מצות אמרה תורה [3]כל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה וישראל מומרים על אחת כמה וכמה והסכימה דעתו לדעת המקום דכתיב [4]אשר שברת ואמר ריש לקיש אמר ליה הקב"ה למשה [ב]יישר כחך ששברת הוסיף יום אחד מדעתו מאי דרש דכתיב [5]וקדשתם היום ומחר היום כמחר מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידנא נפק ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאידנא והסכימה דעתו לדעת המקום דלא שריא שכינה עד שבתא תניא [ג]רבי נתן אומר ב"ש אומרים שני זכרים ושתי נקבות ובה"א זכר ונקבה א"ר הונא מ"ט דרבי נתן אליבא דב"ש דכתיב [6]ותוסף ללדת את אחיו את הבל ואחותו [ד]קין ואחותו וכתיב [7]כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין ורבנן אודויי הוא דקא מודית תניא אידך [ז]ר' נתן אומר ב"ש אומרים זכר ונקבה ובה"א או זכר או נקבה אמר רבא מ"ט דר' נתן אליבא דב"ה [ח]שנא' [8]לא תהו בראה לשבת יצרה והא עבד לה שבת איתמר [ט]היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר [ס]ר' יוחנן אמר [א]קיים פריה ורביה וריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה רבי יוחנן אמר קיים פריה ורביה דהא הוו ליה וריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה [י]גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואזדו לטעמייהו דאיתמר [מ]היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר רבי יוחנן אמר [ב]אין לו בכור לנחלה דהא הוה ליה ראשית אונו וריש לקיש אמר יש לו בכור לנחלה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי וצריכא דאי אשמעינן בההיא קמייתא בההיא קאמר רבי יוחנן משום דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו אבל לענין נחלה דלאו בני נחלה נינהו אימא מודי ליה לריש לקיש ואי איתמר בהא בהא קאמר ריש לקיש אבל בההיא אימא מודה ליה לר' יוחנן צריכא איתיביה ר' יוחנן לר"ל [9]בעת ההיא שלח בראדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל וגו' א"ל בהיותן עובדי כוכבים אית להו חיים נתגיירו לית להו חיים אמר [ט]רב [ג]הכל מודין בעבד שאין לו חיים דכתיב [10]שבו לכם פה עם החמור [י]הדומה לחמור מיתיבי [ס][11]ולציבא חמשה עשר בנים ועשרים עבדים אמר רב אחא בר יעקב כפר בן בקר א"ה ה"נ שאני התם דיחסינהו בשמייהו ובשמא דאבוהון והכא לא מפרש ואיבעית אימא יחסינהו בדוכתא אחריתי באבוהון ובאבא דאבוהון דכתיב [12]וישלחם המלך אסא אל בן הדד בן טברימון בן חזיון מלך ארם היושב בדמשק לאמר איתמר היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים פריה ורביה [ד]רבי יוחנן אמר לא קיים רב הונא אמר קיים משום דרב אסי דאמר [כ]רב אסי [ל]אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף שנאמר [13]כי רוח מלפני יעטוף וגו' ורבי יוחנן אמר לא קיים פריה ורביה לשבת יצרה בעינן והא ליכא מיתיבי

בני

רש"י

משאי אפשר. דאי לא איברא חוה לא הוה נקבה אחריתי אבל הכא מי שיש לו שני זכרים נקבות הרבה בעולם: **מדעתיה.** משום שכינה ואסור לשאר כל אדם לעשות כן: **הוסיף יום אחד.** הקב"ה אמר לו וקדשתם היום ומחר והוא אמר היו נכונים לשלשת ימים[מ]: **ולא קבע לי זמן.** אימתי ידבר עמי שאפרוש יום אחד קודם: **לאהליכם.** לנשיכם: **אשר.** לשון יישר: **עד שבתא.** במס' שבת בפרק ר"ע (דף פו.) גמרינן לה דעבוד פרישה בארבע בשבתא ופירשו חמישי וששי שלימים ובשבתא שריא שכינה והוא שלישי לימים השלמים ויום ראשון לא חשיב שלא היה לילו עמו: **את קין את הבל.** אתין רבויין [י][הן] לומר נקבות היו עמהן: **כי שת לי זרע אחר תחת הבל.** אלמא תשלומין בעי ולא סגיא בלא שני זכרים ושתי נקבות: תרי תנאי אליבא דר' נתן: **מ"ט דר' נתן אליבא דב"ה.** או זכר או נקבה ולא מבריית עולם יליף ולא ממשה: **לא תהו בראה.** לא ברא עולמו לתוהו אלא לשבת להיות עסוקים ביישובו של עולם: **אין לו בכור לנחלה.** בן בכור שיולד לו משיתגייר אינו נוטל פי שנים: **בני נח בני פריה ורביה נינהו.** דכתיב ויאמר להם פרו ורבו (בראשית ט): בנכריותן לאו בני דין נחלה נינהו דבת כבן ובכור כפשוט אבל ירושה נהגא בהו כדאמרינן בקדושין (דף יז:) עובד כוכבים יורש אביו דבר תורה: **בלאדן בן בלאדן.** אלמא בנים מיקרו: **חיים.** מתייחסין אחרי אביהם: **נתגיירו אין להם חיים.** מראשונים דקטן שנולד דמי: **שבו לכם פה.** אליעזר עבד אברהם הוה: ציבא עבד כנעני של מפיבושת הוה: **שאני הכא דיחסינהו בשמייהו.** שהזכיר שמו [ס][ושמו] של אביו בלאדן בן בלאדן אלמא בנים איקרו אבל הכא לא הוזכרו בשמותן: **משום דרב אסי.** כלומר טעמא דפריה ורביה משום דרב אסי והאי כיון דנטלו על ידו מנשמות שבאוצר ששמו גוף הרי קיים מצות פריה ורביה:

בני

תוספות

מדעתיה הוא דעבד. אע"ג דק"ו קאמר אין זה ק"ו גמור דלאו מפני שלוה פעם אחד לבטל יבטל לעולם פרו ורבו אי נמי דוקא אז אמר לבטל משום עשרת הדברות: **וקבע** להם זמן. וא"ת אדרבה משום דקבע להם זמן (א) וידבר עמהם בודאי יש לפרוש יותר מעל ספק ויש לומר [ע]דהכא פי' וקבע להם זמן [פ](משה) שלשה ימים ולא היו צריכים לפרוש אלא יום אחד משום קרי אלא דמשום ספק פליטה הוזקקו לפרוש שלשה ימים ק"ו אני שלא קבע לי זמן ויש ספק שיתיחד הדבור בשעת תשמיש או ביום תשמיש: **דכתיב** אמור להם. וא"ת ומנלן שפירש מדעתו והלא משעה שנאסר במתן תורה עם ישראל שוב לא הותר לו כדכתיב ואתה פה עמוד עמדי ויש לומר דאי לאו דפירש מדעתו למה כעסו עליו אהרן ומרים אלא ודאי כששמע מפי הגבורה אל תגשו אל אשה נשא ק"ו בעצמו וגלה לה דעתו ועשה לה אהל בפני עצמו או נתן לה גט ולפיכך כעסו עליו וא"ת ולמה המתינו כל כך שלא כעסו עליו אלא בחצרות שהוא זמן גדול אחר מתן תורה וי"ל שלא נתגלה להם אלא באותה שעה כדתניא בסיפרי שבשעה שאמר הקב"ה למשה ליקח ע' זקנים מישראל אמרה מרים אשרי נשותיהן של אלו שנתבקשו לגדולה אמרה צפורה אוי להן לנשותיהן של אלו שמיום שדברה השכינה עם אחיך פירש ממני וא"ת ולמה כעסו עליו מאחר שהסכים לו המקום וי"ל משום דאמרינן (במכות דף י:) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וסייעוהו בבא לטהר: **התורה** כולה וישראל מומרים כו'. אין זה ק"ו [צ]גמור דשאני פסח משום דקדשים אבל כל התורה כולה אדרבה יש לו ללמדם ולהחזירם בתשובה: **אף** היום לילו עמו. אין זו דרשה גמורה דהיום משמע היום ממש: **רבי** יוחנן אמר קיים פריה ורביה. אע"ג דלענין כמה דברים אמרינן (לעיל כב.) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי מכל מקום מסתברא ליה לר' יוחנן הכא כיון דבנכריותו קיים דזרעו מיוחס אחריו באותה שעה מפטר נמי כשנתגייר: **בני** פריה ורביה נינהו. וא"ת דבפ' ד' מיתות (סנהד' נט: ושם) משמע דבני נח לא מיפקדו אפריה ורביה וי"ל דהכא לאו בני חיוב אפריה ורביה קאמר אלא כלומר שבניהם נקראים על שמם כדאמרינן בסמוך: **דלאו** בני נחלה נינהו. כלומר נחלת בכורה אבל עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יז:): **הכל** מודים בעבד שאין לו חיים כו'. ואם נשתחרר לא קיים פריה ורביה וא"ת הא דאמרינן גבי חציו עבד וחציו בן חורין לישא שפחה אינו יכול משמע דאם היה יכול לישא שפחה הוה סגי ליה בהכי ואמאי והא לא [ק]מיפקד אפריה ורביה ולא מיפטר בהכי ויש לומר דאם היה יכול לישא שפחה לא הוה כפינן לרבו לשחררו כיון דשבת מיהא היה יכול לקיים אף על גב דפריה ורביה לא מקיים בהכי ואף על גב דלעיל משמע דפריה ורביה תלי בשבת דקאמר רבא מאי טעמא דרבי נתן אליבא דבית הלל לא תהו בראה לשבת יצרה והא עבד ליה שבת מכל מקום לא הוה כפינן לרבו כיון דיכול לקיים כל דהו:

וכל

הסכימה עמו דעת השכינה כשביטל תורה ושיברן כיון שנתכוין לטובה (מנחות צט:). **אשר.** אישור, שאישרו ושיבחו על שבירתן (שבת פז.). **יישר.** לשון חוזק (כתובות פה.). **אף היום לילו עמו.** לריך להיות לילו עמו, והא לא אפשר (שבת פז.). **עד שיכלו כל נשמות שבגוף.** פרגוד שחוצץ בין שכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות נתונות שנבראו מששת ימי בראשית העתידות להנתן בגופים העתידים להבראות (לקמן סג:) או: אוצר יש ושמו גוף ומבראשית נוצרו כל הנשמות העתידות להולד ונתנם לשם (ע"ז ה.) או: חדר כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים (נדה יג:). **כי רוח מלפני יעטוף** הרוחות שלפני שגזרתי להיות נולדים, יעטוף, מעכב את הגאולה, דקרא בגאולה כתיב, כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף וגו' ונשמות שאני עשיתי יעטוף, ומסיפיה לרישיה מדריש, יעטוף כמו (בראשית ל) והעטופים ללבן (נדה שם. ובע"ז לקמן סג:) כי לא לעולם אריב, לאחר זמן הגאולה, ולא לנצח אקצוף מלגאול, כי רוח אשר לפני, נשמות שבגוף, יעטוף הוא המאחר, כמו העטופים ללבן, ונשמות שאני עשיתי (ע"ז ה.).

מסורת הש"ס

א) שבת פז., ב) שבת פז. ב"ב יד: מנחות צט:, ג) [תוס' פ"ח ע"ש], ד) [תוספתא פ"ח], ה) עדיות פ"א מי"ג, ו) [בכורות מז.], ז) לעיל כב. וש"נ, ח) [בכורות מז.], ט) איתא בהלפס ובהרא"ש, י) [כתובות קיא. קדושין סט. ב"ק מט. נדה יג.], כ) [בע"ז ה. ובנדה יג: איתא ר' יוסי], ל) ע"ז ה. נדה יג: לקמן סג:, מ) [שמות יט], נ) כ"ה בדפו"י, ס) [רש"ל], ע) נ"ל דהכי, פ) רש"ל מ"ז, צ) עיין אדר"נ פ"ב איתא ק"ו מאחר, ק) נ"ל לא מיפטר מפ"ו מהרש"ל.

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הֱיוּ נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה: שמות יט טו
2. לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם: וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ אֵת כָּל הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תְּלַמְּדֵם וְעָשׂוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ: דברים ה כז-כח
3. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפָּסַח כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: שמות יב מג
4. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ: שמות לד א
5. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵךְ אֶל הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר וְכִבְּסוּ שִׂמְלֹתָם: שמות יט י
6. וַתֹּסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל וַיְהִי הֶבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה: בראשית ד ב
7. וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת כִּי שָׁת לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל כִּי הֲרָגוֹ קָיִן: בראשית ד כה
8. כִּי כֹה אָמַר יְיָ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֹצֵר הָאָרֶץ וְעֹשָׂהּ הוּא כוֹנְנָהּ לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ אֲנִי יְיָ וְאֵין עוֹד: ישעיהו מה יח
9. בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח בְּרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל חִזְקִיָּהוּ כִּי שָׁמַע כִּי חָלָה חִזְקִיָּהוּ: מלכים ב כ יב
10. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: בראשית כב ה
11. וְעָבַדְתָּ לּוֹ אֶת הָאֲדָמָה אַתָּה וּבָנֶיךָ וַעֲבָדֶיךָ וְהֵבֵאתָ וְהָיָה לְבֶן אֲדֹנֶיךָ לֶּחֶם וַאֲכָלוֹ וּמְפִיבֹשֶׁת בֶּן אֲדֹנֶיךָ יֹאכַל תָּמִיד לֶחֶם עַל שֻׁלְחָנִי וּלְצִיבָא חֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּנִים וְעֶשְׂרִים עֲבָדִים: שמואל ב ט י
12. וַיִּקַּח אָסָא אֶת כָּל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הַנּוֹתָרִים בְּאוֹצְרוֹת בֵּית יְיָ וְאֶת אוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּתְּנֵם בְּיַד עֲבָדָיו וַיִּשְׁלָחֵם הַמֶּלֶךְ אָסָא אֶל בֶּן הֲדַד בֶּן טַבְרִמֹּן בֶּן חֶזְיוֹן מֶלֶךְ אֲרָם הַיֹּשֵׁב בְּדַמֶּשֶׂק לֵאמֹר: מלכים א טו יח
13. כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לָנֶצַח אֶקְּצוֹף כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי: ישעיהו נז טז

עין משפט נר מצוה

פט א מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה ו סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סימן א סעיף ז:
צ ב מיי' פ"ב מהלכות נחלות הלכה יב סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רעז סעיף ט:
צא ג מיי' שם ופט"ו מהל' אישות הל' ו סמג שם (וסימן ט') טור ש"ע שם וטוש"ע אה"ע סימן א סעיף ז:
צב ד מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן א סעיף ו:

גליון הש"ס

גמ' קין ואחותו. עיין סנהדרין דף לח ע"ב תד"ה וירדו ובסוטה דף ט ע"ב רש"י ד"ה קין ובב"ב דף קכג ע"א ובמהרש"א חדושי אגדות שם: שם ר' יוחנן אמר קיים כו'. עיין טורי אבן ר"ה דף כח ע"א תד"ה אילימא: שם מיתיבי ולציבא. עיין טורי אבן חגיגה דף ג ע"א ד"ה כאן כמשנה ראשונה:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וקבע וכו' זמן לדבר עמהם:

תוספות ישנים

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף. תימה דאמרי' (שבת קי"ח) אלמלא ישראל משמרים שתי שבתות מיד נגאלין והלא צריך שיכלו כל נשמות שבגוף וי"ל שהיו יולדות ששה [בכרס] אחד ויכלו הנשמות שבגוף מיד:

תוס' חד מקמאי

והא דמקשינן בגמרא וב"ה לילפו ממשה. ומאי קושיא דהא ב"ה ילפי מברייתו של עולם זכר ונקבה בראם ובזכר ונקבה נמי קיים מצות פריה ורביה. ה"ק כיון דמשה אשכחן שהיו לו שני זכרים לילפי ממשה ולא מברייתו של עולם דהא אי אפשר: הא דאמר אין ישיבה בחו"ל עולה לו ה"מ למי שדר בארץ אבל למי שלא דר בא"י כגון בשאר ארצות ודאי ישיבת ח"ל עולה לו וכ"כ הראב"ד ז"ל:

מוסף רש"י

פירש מן האשה. לגמרי לאחר מתן תורה מיד משפירש עם חבריו שוב לא חזר לתשמיש (שבת פז.). וקבע להם זמן. אימתי ידבר עמהם (שם). ולא קבע לי זמן. לדבורו שאוכל לפרוש קודם לכן (שם). לאהליכם. להתיר נשותיכם לתשמיש שאסרתי לכם (שם). בן נכר. שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים (שם). התורה כולה. תלויה בלוחות הללו, וישראל מומרים על אחת כמה וכמה. שאינם כדאי לה (שם). אשר שברת. ולא אמר ליה בלשון כעס, שמע מינה

[א]בני בנים הרי הן כבנים כי תניא ההיא להשלים מיתיבי [ב][א]בני בנים הרי הם כבנים מת אחד מהם [ב]או שנמצא סרים לא קיים פריה ורביה תיובתא דרב הונא תיובתא: בני בנים הרי הם כבנים: סבר אביי למימר ברא לברא [א] וברתא לברתא וכ"ש ברא לברתא אבל ברתא לברא לא א"ל רבא [ג]1לשבת יצרה בעיא והא איכא דכולי עלמא מיהת [ד]תרי מחד לא ולא והא אמרי ליה רבנן [ג]לרב ששת נסיב איתתא ואוליד בני ואמר להו בני ברתי בני נינהו התם דחויי קמדחי להו [ז]דרב ששת איעקר מפירקיה דרב הונא אמר ליה רבה לרבא בר מארי [ס]מנא הא מילתא דאמור רבנן בני בנים הרי הן כבנים אילימא מדכתיב 2הבנות בנותי והבנים בני אלא מעתה והצאן צאני הכי נמי אלא דקנית מינאי הכא נמי דקנית מינאי אלא מהכא 3ואחר בא חצרון אל בת מכיר אבי גלעד ותלד לו את שגוב וכתיב 4מני מכיר ירדו מחוקקים וכתיב 5יהודה מחוקקי מתניתין דלאו כרבי יהושע דתניא רבי יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנא' 6בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים ר"ע אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנא' בבקר זרע את זרעך וגו' אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה מאי היא א"ר נחמן אסכרה א"ר מתנא הלכה כרבי יהושע אמר רבי תנחום א"ר חנילאי [ה]כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמחה דכתיב 7ושמחת אתה וביתך בלא ברכה דכתיב 8להניח ברכה אל ביתך בלא טובה דכתיב 9לא טוב היות האדם לבדו במערבא אמרי בלא תורה בלא חומה בלא תורה דכתיב 10האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני בלא חומה דכתיב 11נקבה תסובב גבר רבא בר עולא אמר בלא שלום דכתיב 12וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא אמר ריב"ל כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה נקרא חוטא שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' ואמר ריב"ל [י]חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנא' וידעת כי שלום אהלך וגו' הא מהכא נפקא מהתם נפקא ואל [כ]13אישך תשוקתך מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך א"ר יוסף [ז]לא נצרכה אלא [י]סמוך לווסתה וכמה [ח]אמר [ז]רבא עונה [ט]והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיטרידי [ח]ת"ר [י]האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה [כ]והמשיאן סמוך לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך [ט]האוהב את שכיניו והמקרב את קרוביו [ל]והנושא את בת אחותו

והמלוה

בני בנים הרי הן כבנים. קס"ד שמת הזכר או הנקבה והיה לו בן שילטרף עם אחות אביו או עם אחי אמו אין אבי האב חייב עוד בפריה ורביה. וטעמא שהיה לו למת בן הא לאו הכי לא קיים דשבת בעינן וקשיא לרב הונא: **כי תניא ההיא להשלים.** כגון שלא היה לו לזקן אלא בן אחד ונשא הבן אשה והוליד בת פטור הזקן שהרי השלים זה את חובתו אבל אי הוה ליה מעיקרא זכר ונקבה ואפילו מתו בלא בנים קיים פריה ורביה: **דכולי עלמא.** בין לאביי בין לרבא: **תרי מחד.** והשני מת בלא בנים לא קיים הזקן פריה ורביה: **איעקר מפרקיה דרב הונא.** שהיה מאריך בדרשיו וצריכים למי רגלים ומעמידים עצמן ונעקרים (א) כדתניא בבכורות (דף מד:): **מנא הא מילתא כו'.** אבני בתו קאי דבן בנו פשיטא לן: **מני מכיר ירדו מחוקקים.** ולא מצינו למימר מבני בניו אלא מבני בתו דהא כתיב קרא אחרינא יהודה מחוקקי ולא משכחת לה דליתו מתרוייהו אלא הכי דנפקו מחוקקים מאהרון מבתו של מכיר אלמא בני בתו כבניו: **מתניתין.** דקתני אא"כ כו' הא אם יש לו יבטל דלא כר' יהושע: **לערב.** לעת זקנתו: **אי זה יכשר.** איזה זרע יהא הגון וירא שמים ומתקיים: **מגבת עד אנטיפרס.** [בין העיירות הללו היו כולם]: **שמם.** שנשתכחה תורה: **ביתך.** אשה: **האם אין עזרתי בי.** אשתי דכתיב (בראשית ב) עזר כנגדו מיד תושיה נדחה ממני שצריך לעסוק בצרכי ביתו ותלמודו משתכח: **וידעת כי שלום אהלך.** בזמן שיש לך אהל ואין אהלו אלא אשתו שנאמר(י) שובו לכם לאהליכם: **ואין פוקדה.** בתשמיש בעת עונתה: **כי שלום אהלך.** שלימה ביראת שמים: **בשעה שיוצא לדרך.** משום שמתאוה לו באותה שעה יותר: **תשוקתך.** תאותך: ה"ג **לא נצרכה אלא סמוך לווסתה.** [אע"ג] דאמור רבנן (שבועות דף יח:) חייב אדם לפרוש מאשתו וכו' ואפ"ה כשיוצא לדרך יפקדנה: **עונה.** אם רגילה לראות ביום אסורה כל היום ואם רגילה לראות בלילה אסורה כל הלילה: **וה"מ.** דחייב לפוקדה כי אזל לדבר הרשות אבל לדבר מצוה לא משום דטריד במצוה אי נמי מיטריד בתשמיש ויבטל ממצוה: **יותר מגופו.** דזילותא דאיתתא קשה מדגברא: **והנושא בת אחותו.** גיעגועי אדם רבין על אחותו יותר מן אחיו ומתוך כך נמצא מחבב את אשתו:

וכל שכן ברא לברתא. אע"ג דאמרינן לעיל אין שני זכרים חשובים כבן ובת הכא שבא מכח מי שפטרתו מפריה ורביה פשיטא דקאי שפיר הבן במקום הבת: **חייב אדם לפקוד את אשתו.** אומר ר"ת דפקידה זו אינו תשמיש אלא כשהוא רוצה לצאת בדרך אם הוא רחוק ממנה לא יצא לדרך אא"כ ישוב אליה ויפקדנה (ב) או בתשמיש או בשאר דברים וידבר על לבה ופריך מהתם נפקא ליה מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה כשיוצא לדרך ומסתמא כיון שמתאוה לו יש לו לפוקדה דהמכבד אשתו עליו הכתוב אומר אז תקרא וגו' ומשני אמר רב יוסף לא נצרכה אלא לאשתו נדה ה"ג בכל הספרים ישנים והכי פי' דחד קרא אתא דאפילו באשתו נדה יש לו לפוקדה וכמה עונה אע"פ שאסור לשמש מ"מ שמחה ותענוג הוא לה הואיל ורוצה לצאת בדרך והכי אמרי' בריש הדר (עירובין סג: ושם) הישן בקילעא שאיש ואשתו ישנים שם עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ואמר רב יוסף התם ואפילו אשתו נדה ומה שהגיהו בספרים לא נצרכה אלא סמוך לוסתה אין נראה כלל דהגיהו כן לפי שרוצין לפרש דפקידה היינו תשמיש ובשבועות (דף יח: ושם) מוכיח דסמוך לוסתה מדאורייתא מוהזרתם את בני ישראל וגו' ועוד דמוקי לה ביוצא לדבר הרשות וא"כ אפילו למאן דאמר (נדה דף טו.) ווסתות דרבנן אם כן סמוך לווסתה נמי דרבנן מכל מקום למה יהא מותר ביוצא לדבר הרשות: **סמוך** לפירקן. אבניו נמי קאי כדאמרי' בהנשרפין (סנהד' דף עו: ושם) ואע"ג דקטן לא תקינו ליה רבנן נשואין כדאמרינן לקמן (ג) בפרק אלמנה (דף סח.) מ"מ להכי תקינו ליה נשואין דלא הויא בעילתו בעילת זנות(ל): **והנושא** את בת אחותו. פירש רשב"ם דה"ה בת אחיו אבל אחותו נקט לפי שמשלתו בדברים ושכיח שנושא בתה ור"ת אומר דדוקא נקט בת אחותו לפי שהיא בת מזלו כדאמרי' מ) רוב בנים דומין לאחי האם(נ):

עין משפט
נר מצוה

צג א מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה ה וסמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן א סעיף ו:
צד ב מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם ס"ה:
צה ג ד מיי' שם הלכה ה טור שו"ע שם סעיף ו:
צו ה טוש"ע שם סי' א סעיף א בהג"ה:
צז ו ז טוש"ע א"ח סי' רמ סעי' א וטוש"ע י"ד סימן קפד סעיף י:
צח ח מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יב ופ"ח הלכה ג טוש"ע י"ד שם סעיף ב:
צט ט (טור) שו"ע שם סעיף י [בהג"ה] וטוש"ע א"ח סימן רמ סעיף א:
ק י מיי' פט"ו מהלכות אישות הלכה יט:
קא כ מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה כה סמג לאוין קכו טור אה"ע סימן א:
קב ל מיי' פ"ב מהלכות איסורי ביאה הי"ד:

תורה אור השלם

1. כִּי כֹה אָמַר יְיָ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֹצֵר הָאָרֶץ וְעֹשָׂהּ הוּא כוֹנְנָהּ לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ אֲנִי יְיָ וְאֵין עוֹד: ישעיהו מה יח
2. וַיַּעַן לָבָן וַיֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב הַבָּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי וְהַצֹּאן צֹאנִי וְכֹל אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לִי הוּא וְלִבְנֹתַי מָה אֶעֱשֶׂה לָאֵלֶּה הַיּוֹם אוֹ לִבְנֵיהֶן אֲשֶׁר יָלָדוּ: בראשית לא מג
3. וְאַחַר בָּא חֶצְרוֹן אֶל בַּת מָכִיר אֲבִי גִלְעָד וְהוּא לְקָחָהּ וְהוּא בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת שְׂגוּב: דברי הימים א ב כא
4. מִנִּי אֶפְרַיִם שָׁרְשָׁם בַּעֲמָלֵק אַחֲרֶיךָ בִנְיָמִין בַּעֲמָמֶיךָ מִנִּי מָכִיר יָרְדוּ מְחֹקְקִים וּמִזְּבוּלֻן מֹשְׁכִים בְּשֵׁבֶט סֹפֵר: שופטים ה יד
5. לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחֹקְקִי: תהלים ס ט
6. בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵי זֶה יִכְשַׁר הֲזֶה אוֹ זֶה וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים: קהלת יא ו
7. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָּׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו
8. וְרֵאשִׁית כָּל בִּכּוּרֵי כֹל וְכָל תְּרוּמַת כֹּל מִכֹּל תְּרוּמוֹתֵיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֵאשִׁית עֲרִסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ: יחזקאל מד ל
9. וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ: בראשית ב יח
10. הַאִם אֵין עֶזְרָתִי בִי וְתֻשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי: איוב ו יג
11. עַד מָתַי תִּתְחַמָּקִין הַבַּת הַשּׁוֹבֵבָה כִּי בָרָא יְיָ חֲדָשָׁה בָּאָרֶץ נְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר: ירמיהו לא כא
12. וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא: איוב ה כד
13. אֶל הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבָּה אַרְבֶּה עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ: בראשית ג טז

מסורת הש"ס

א) [לקמן ע. קדושין ד.], ב) [תוספתא פ"ח], ג) [בשאלתות פרשת הברכה איתא לר' אבא בר זבדא], ד) [לקמן סד:], ה) עירובין ק:, ו) שבועות יח: נדה סג., ז) [צ"ל רבה], ח) סנהדרין עו:, ט) ג"ז שם, י) [מ"ק ז:], כ) [דברים ה], ל) [ועי' היטב תוס' לקמן נו: ד"ה נשא ותוספות סנהדרין עו: ד"ה סמוך], מ) [ב"ב קי. מס' סופרים ספט"ו], נ) [עיין תוס' לקמן לט. ד"ה ספק],

גליון הש"ס

גמ' מנא הא מילתא דאמור רבנן דבני בנים הרי הן כבנים. עיין יומא דף סו ע"ב ולעיל דף יז ע"א ובפי' רש"י בחומש בראשית כ י"ב ובמ"ב ח כו וברד"ק שם ובמ"א טו י וצ"ע ובראשית כ"ט ה ש"ב יט כה ובמהרש"א ח"א סוף סוטה ד"ה א"ל אשקיין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איעקר וכו' ונעקרים כדאיתא לקמן דף סד ע"ב הס"ד: (ב) תוס' ד"ה חייב וכו' ויפקדנה (או בתשמיש או) תא"מ. ונ"ב ס"א אינו ואפשר ליישב דה"פ זה אינו תשמיש עכ"פ ואפילו סמוך לווסתה אלא או בתשמיש כשהווסת רחוק או בשאר דברים [סמוך לווסתה]: (ג) ד"ה סמוך וכו' כדאמרינן לקמן. נ"ב דף סט ע"ב והעיקר בר"פ חרש דף קיג בד"ה שמא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' וברתא לברתא. נ"ב גי' הרמב"ם אבל ברא לברתא וברתא לברא לא א"ל כו' וזה מתורץ קושיות תוס' ד"ה וכ"ש:

מוסף רש"י

עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום. תלמידיו היו (עי' רש"י כתובות מ. ורשב"ם ב"ב עב.). **משתוקקת.** מתאוה לתשמיש (ערובין ק:). **והמכבדה.** בתכשיטין נאין (סנהדרין עו:).

תוספות ישנים

חייב אדם לפקוד אשתו בשעה שיוצא לדרך. פ"ה שהפקידה היא בתשמיש ולא נהירא דהא מוקי לה תלמודא בסמוך לוסתה וכיון דמדאוריית' אסור דכתיב (ויקרא טו לא) והזרתם את בני ישראל אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן ואיך שרו רבנן משום שהוא רוצה לילך בדרך וע"ק דקאמר לקמן אבל לדבר מצוה טריד ומאי קאמר השתא איסורא דאוריית' דוהזרתם שרינן כל שכן שלא יניח משום טרדתו דמצוה לפוקדה וע"ק דיש ספרים שכתוב בהם לא נצרכה אלא אפילו לאשתו נדה וא"כ אין יכול להיות תשמיש לכן נ"ל לפוקדה בדברי ריצוי והכי ר"ל וכמה יש לפוקדה עונה וכ"מ (בנדרים) [בעירובין ס"ג] דשייך פקידה בדברים אפילו באשתו נדה דקאמר כל הישן בקילעא שאיש ואשתו ישנים עליו הכתוב אומר ואת נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ומוקים לה תלמודא אפילו באשתו נדה דסד"א דחיישינן שמא ירגילנו בדבר עבירה קמ"ל דלא חיישינן וגם ר"ל [כאן] הכי אע"ג דאמור רבנן חייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לווסתה וסד"א שמא יבעול מתוך רבוי דברים ויעבור על מצות חכמים [קמ"ל]: והמלוה סלע לעני בשעת דחקו פירשתי בסנהדרין פרק אלו הנשרפין (עו:): **והנושא** בת אחותו לפי שהיא בת גילו כדאמרינן רוב בנים דומין